Л. Яновська.

НА СІНОЖАТІ.

Жарт на одну дію.

Ціна 45 цнт.

Ню Йорк — New York.
1920.

НАКЛАДОМ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГАРНІ
ім. Т. Шевченка.
168 EAST 4TH ST., NEW YORK, N. Y.

ДІЄВІ ЛЮДИ:

ПРИКАЖЧИК — Йосип Іванович.
ПРІСЬКА — дівка строкова.
ГАЛЯ — дівка строкова.
ТЕТЯНА — мати її.
МАКСИМ — парубок строковий.
ОПАНАС — батько Максимів.
Строкові: дівчата, парубки, чоловіки.
Староста, поняті, селяне.

Діється за наших часів.

891.79
I a62
Ot

ЯВА 1.

Сіножать. Дівчата співають петрівчаних пісень, гребуть сіно. Прикажчик сидить на сіні ліворуч; праворуч, за лаштунками, парубки.

ДІВЧАТА *(співають.)*

Та маленька нічка,
Та петрівочка, —
Та не виспалася наша дівочка;
Цілу ніч не спала—по горі ходила,
По горі ходила—віночки робила.
Ой, віночку білий та білесенький!
Та й до личенька та рівнесенький!
Ой, віночку барвий та рожевий квіт,—
Ой чи було літо, а чи самий цвіт.
Ой чи було літо, а чи не було,—
Чогось воно мені не докучило.

ПРИКАЖЧИК. А нуте, моторніше! Бачите, де сонце? Я піду до косарів а ви тут не гуляйте: щоб скінчили гребовицю, поки повернуся. *(Встає.)*

ДІВКА. І хто б там гуляв?

ПРІСЬКА. Ідіть, ідіть, дядечку,—я за вас доглядатиму.

ПРИКАЖЧИК. Доглядай тільки свого язика, то й робота буде.

ПРІСЬКА *(перестає гребти.)* І таке, їй-же-Богу, вигадають: «доглядай свого язика»,—наче він заважає!... Я ж за його грошей не беру—дурнісінько працює.

ПРИКАЖЧИК. О! тебе тільки зачепи! Греби вже, греби..... *(Надходить праворуч до парубків, що за лаштунками.)* Максиме!

МАКСИМ *(за лаштунками).* Га?

ПРИКАЖЧИК. Повертайтеся проворніше, а не «га».

ПРІСЬКА. Адже ж він, дядечку, робить!

ПРИКАЖЧИК. Я до тебе балакаю? Роби своє діло та не тич носа до чужого проса. *(До парубків).* Максиме!

МАКСИМ. Га?

ПРИКАЖЧИК. Не гакай, щоб тебе гаком за ребра зачепило! Твоя копиця зразу перекинеться.

ПРІСЬКА. Адже ж, дядечку, копиця рівна.

ПРИКАЖЧИК. «Рі—вна!..» На тебе скидається.

ПРІСЬКА. Як би то на мене! Я—наче та тополя: рівна, гінка та висока.

ПРИКАЖЧИК. Греби вже...

ПРІСЬКА *(перестає знову гребти.)* Дядечку, адже я краща за Галину?

ПРИКАЖЧИК. Відчепися. *(До парубків)* Максиме! Чуєш ти, ледащо, лежебоко, поправ копицю!

МАКСИМ. Де?

ПРИКАЖЧИК. Повилазило? Перша од краю. Поправ зразу, бо я тебе таки к бісовому батькові прожену.

ПРІСЬКА. Дядечку, а дядечку! Вже час вам і до косарів іти, та й до Галі... гм... гм... довідатись...

ПРИКАЖЧИК. А тобі зась! Я й сам знаю, куди мені йти.

ПРІСЬКА. Не гнівайтеся бо, дядечку! їй-же-Богу, я думала, що той «ледащо», «лежебока»—Максим отой, вам і памороки забив. І... проклятий таки чарубок: наче навмисне дратує: то копицю криво складе, то з Галиною забалакається...

ДІВЧАТА. *(регочуться.)*

ПРИКАЖЧИК *(до дівчат)*. А ви, сороки, чого зуби скалите? Ось я вам...

———0———

ЯВА 2.

Ті ж та дядько строковий.

(За лаштунками співають косарі).

Вийшли в поле косарі
Косить ранком, на зорі.
Ой, нуте, косарі і т. п.

ДЯДЬКО. Де звелите, Йосипе Івановичу, займати постаті?

ПРИКАЖЧИК. Зараз покажу. *(Йде)*. Через тих собачих дівок завжди час згаїш: роботи кат-ма, а балачок і на віз не вбереш.

———0———

ЯВА 3.

Дівчата сами.

ПРІСЬКА *(крадеться за прикажчиком, передражнює його, як він шкандибає, потім до дівчат)*. Тю-у,

шалений! Чи ба, як пошкандибав? Вже зник за могилою. Кидаймо сестрички, гребти, даймо сердешним грабелькам спочити. *(Шпурляє свої граблі).* Отут, мої голуб ята, на свіжому сінці полежте!

ДІВЧАТА. А й справді *(Кидають граблі).*

ПРІСЬКА *(до парубків).* Хлопці-хлопята, малі жабенята, кидайте й ви свої вила та йдіть до гурту.

ПАРУБКИ *(за коном):*

Туман яром котиться,—
Хлопцям гулять хочеться.
Ой, лихо, лихо—не біда,—
Хлопцям гулять хочеться.

(Виходять на кін).

———o———

ЯВА 4.

Дівчата та парубки.

ПРІСЬКА. А Максим де?

ПАРИБОК 1. Зостався докладати копицю—боїться Йосипа.

ПРІСЬКА. От дурний! Максиме, йди зразу, бо, їй-же-Богу, вилаю... *(Йде до Максима).*

———o———

ЯВА 5.

Без Пріськи.

ДІВКА 1. Та й боїться ж Максим того Йосипа!

ПАРУБОК 1. А спитать, чого?

ДІВКА 1. Щоб не прогнав.

ПАРУБОК. Кат його не візьме—батько богатий.

ДІВКА 1. А Галя? Він-бо без неї й не дихне.

ПАРУБОК 1. А де це Галя, справді?

ДІВКА 1. Йосип навмисне одрізнив од гурту—послав пшеницю мити.

ПАРУБОК 1. Та й засіла вона йому у печінки...

ДІВКА 2. Кумедія з ним та й годі. Вчора ми вечеряємо, а Йосип став на дверях, обіперся об одвірок та як витріщиться на Галю... Ми трохи, братця, галушками не подавилися від реготу... Одно—дивиться, одно—дивиться, а-ні змигне.

ПАРУБОК 1. А Галя що?

ДІВКА 2. Довго не примічіла, а потім як бликне на його та як пожбурить ложкою! Реготу на всю кухню....

———0———

ЯВА 6.

Ті ж, Пріська, Максим.

ПРІСЬКА *(показує на Максима)*. Ледве притягла.

МАКСИМ. Забажалося мене побачить?

ДІВКА 1. Авже ж: як торішнього снігу.

ДІВКА 2. І охота тобі потуряти отій рудій собаці. Та бувши тобою, я йому б досі очі заплювала.

МАКСИМ. Прожене, катюга!

ПРІСЬКА. То що як прожене? Невже тобі страшно залишити Галю з отим клишоногим? Та хай він перед нею барвінком постелеться, хай у оксамит одягнеться—вона однаково на його наплюс. Велике цабе, як прикажчик,—такий самісінький наймит, як і ми!

ПРІСЬКА. Тільки й ріжниці, що ми хороші, а в його гроші! *(До Максима).* Та чого ти так почервонів? Чи ба, як рак печений! Біжіть, дівчата , та зачерпніть хоч у шапку води — злиймо йому вид, щоб не палав так дуже....
(Дівчата біжать по тикву, обливають Максима — той борониться).

ПРІСЬКА *(починає співать, за нею ввесь гурт).*

Ой, знати, знати, хто кого любе:
Стисне до серденька, ще й приголубе. (Двічі).
Ой, знати, знати, в кого єсть дочки:
Втоптані стежечки через садочки. (Двічі).
Ой, знати, знати, хто нежонатий:
Білеє личенько, як в паненяти. (Двічі).
Ой, знати, знати, хто оженився:
Скорчився, зморщився, ще й зажурився.
(Двічі).

———o———

ЯВА 7.

Ті ж і Галя.

ПРІСЬКА. Вже вправилася?

ГАЛЯ. Дві четверти пшениці переточила і змила.

ПРІСЬКА. Гаразд, що й поспішилася, бо тут як заходився Максим журитись, за тобою, а Йосип і собі, так ми вже хотіли за попом бігти...

ГАЛЯ. Ти вже як зверзеш, то й купи не держиться. *(До всіх дівок).* Чому це ви не гребете?

ПРІСЬКА. Триваємо, серденько, дощу, щоб сіно одійшло.

ПАРУБОК. А то воно, бач, так посхло, як серце Максимове од кохання.

ГАЛЯ *(бере граблі)*. Нумо гребти...

ДІВКА 1. Тьфу... яка робоча!

ГАЛЯ. Йосип лаятиме.

ПРІСЬКА. А ми його...

ПАРУБОК 1. Він нас у вічі, а ми його за очі.

ПРІСЬКА. А ну його к бісу, самого Йосипа — заспіваймо краще. *(Починає співать, за нею дівчата).*

Ой, мати, мати, ой час теє жито жати,
Ой час теє жито жати, ой час мене заміж дати.

(За лаштунками голос Йосипа): Гей, цап проклятий, не бачиш хиба, що коні у вівсі?

(Дівчата та парубки кидаються до роботи).

———0———

ЯВА 8.

Дівчата та Йосип.

ПРИКАЖЧИК. Оце ви тільки нагребли?

ПРІСЬКА. Хиба, дядечку, мало?

ПРИКАЖЧИК. А, бодай би ви`тим хлібом подавилися, що так заробляєте!...

ПРІСЬКА. Еге ж! Учора я й так трохи не подавилася, спасибі вам, черствим хлібом,—Галя буханцями в спину ледве обрятувала.

ПРИКАЖЧИК. Та вам, лежебокам, дармоїдкам, не то черствого хліба—остюків шкода!

ПРІСЬКА. Хиба ми, дядечку, справді мало нагребли? А ми ж то хотіли вам так догодити—і на хвилинку не спочивали. Попереки поболіли, на ручеьках пухирі повиступали, ніженьки потомилися.

ПРИКАЖЧИК. Тільки язик не втомився, щоб він тобі задуб! *(До Галі).* А ти вже тут? Я тобі не велів виходити на гребовицю....

ГАЛЯ. Я пшеницю змила—що б же я у дворі робила?

ПРИКАЖЧИК. Як то «що робила?» Хиба в їкономії мало діла?

ПРІСЬКА. Тим то вона, дядечку, й поспішилася змити пшиницю, що багацько діла.

ПРИКАЖЧИК. Не тебе питають! *(До Галі).* Я тобі заборонив виходити на сіножать, як же ти сміла мене не послухати?

ГАЛЯ. І що б я робила в їкономії?

ПРИКАЖЧИК *(сердито).* «Що робила? що робила?» Сіла б та й сиділа, поки б я не загадав тобі якого иншого діла.

ПРІСЬКА. Оце гаразд! Сядьмо ж і ми, сестрички, та посидьмо! *(Вклоняється Йосипові).* Хай вам Господь посилає щастя та здоровя, дядечку, за вашу ласку до дівчат.

ПРИКАЖЧИК. Мовчи!

ПРІСЬКА. Мовчатиму, мовчатиму, тільки й ви, дядечку вже замовчіть, бо, їй-же-Богу, обридло слухати, як ви то на Галину, то на Максима нападаєтеся. І за віщо ви їх зненавиділи? Однаково лайкою не розрізнете їх,—краще пошліть мене до знахарки, то я здобуду вам і одворотного, привородного зілля, щоб ви й не мучилися на цьому світі.

ПРИКАЖЧИК. Коли ти, собача дочко, не мовчатимеш, то я тобі оцим ціпком вкорочу твого язика поганого! Дочекається таки мій ціпок погуляти на твоїй спині!

ПРІСЬКА. Ой, ні, дядечку: «бить—купить!»

ПРИКАЖЧИК *(сварить ціпком).* Побачимо.

ДІВКА. Вже й сонечко заходить.

ПРІСЬКА *(співає, за нею дівчата).*

Вже сонце котиться—
Нам до дому хочеться;
А ми не йдемо—
Приказу ждемо.

(Хлопці за лаштунками): «Гу-гу... тю... у-гу!...»

ДІВЧАТА. Нуте, нуте до межі

Варенички у діжі.

Ой, нуте робить— } Двічі.
Себе не барить. }

Нуте, нуте по пять
Вареники киплять.
Ой, нуте робить—
Себе не барить.
Не будемо пильнувать—
То тут будем ночувать.
Ой, нуте робить—
Себе не барить.

ПРИКАЖЧИК. А, бодай вам заціпило! Як ви мені увірилися з своїми піснями. *(До Галі).* Цей вечір ти поженеш корови пасти на лан.

ГАЛЯ *(здивовано).* Адже сьогодні не моя черга пасти!

ПРИКАЖЧИК. То що? Я велю. *(До парубків).* Максиме! поженеш коней на ставидло. *(Йде до парубків).*

———0———

ЯВА 9.

Ті ж без Йосипа.

ПРІСЬКА. Ха-ха-ха! Чуєте. дівчатка? чуєш, Галю? Тебе посила на лан, а Максима на ставидло—

за три версти розжене вас. Не милуватиметесь цю нічку, слухамите пташок у садочку! ні, ні...

ДІВКА 1. І прирозумів же, як їх розлучити!

ДІВКА 2. Ота кривуля за Галею й сонця не бачить. Дивіться, сестрички, де сонечко!

ПРІСЬКА. «Час до дому, час, час...

ПАРУБКИ. «Ой час і пора» *(виходять з вилами на кін і співають, ідучи з дівчатами геть з кону).*

———0———

ЯВА 10.

Йосип та Галя.

ПРИКАЖЧИК *(у-слід строківцям).* Галю, а Галю!

ГАЛЯ *(з-за кону).* Га?

ПРИКАЖЧИК. Візьми ось тикву—дівчата забулися.

ГАЛЯ *(вертається, бере тикву, хоче йти).*

ПРИКАЖЧИК. Тривай-бо, Галочко! Куди поспішаєшся?

ГАЛЯ. Строківці вже пішли.

ПРИКАЖЧИК. Хай собі йдуть, а ти побудь трохи зо мною. Галочко, чого ти прийшла на гребовицю? Я тобі навмисне загадав пшеницю мити, щоб ти свого білого личенька на сонці не запалила, а ти прийшла сюди. Скажи, мое серденько, на яку роботу настановити тебе завтра?

ГАЛЯ. Заведено, яку дівчатам, таку й мені роботу загадаєте. *(Хоче йти).*

ПРИКАЖЧИК. Тривай-бо! Я хочу з тобою по щирости побалакать, а ти мершій тікаєш. Слухай сюди, моя голубонько! Ти бачиш, який я до тебе прихильний; я тобі й роботу що-дня призначаю найлегшу, я тебе що неділі додому пускаю, я тобі й платок у-осени дам найкращий,—послухай же моєї поради та не погань-бо себе, моє серденько, жениханням з отим паскудним Максимом. Воно нікчемне, непутяще, не варто доброго й слова, а ти ж такий дівонька —слава Богу!

ГАЛЯ. Доки я тут стоятиму?

ПРИКАЖЧИК. Розсердилася, розгнівалася, слухати мене не хочеш... Дурненька, дурненька! Ти б таки сама подумала: з ким ти змагаєшся, кому ти перечиш? Я ж таки прикажчик, а ти—строкова дівка: моя воля, моє право над тобою. Инший би на моєму місці грімав на тебе, найважчу роботу тобі накидав, а я, бач, до тебе з ласкою...

ГАЛЯ. На віщо ви мені це кажете?

ПРИКАЖЧИК. На те, моя дівонько, на те, моя галочко, щоб ти подумала та не цуралася свого щастя. Подумай тільки, подумай: схочеш—і будеш прикажчицею... Прикажчицею! А? Хиба погано?

———o———

ЯВА 11.

Ті ж та строківці.

(Строківці крадуться, ховаються за копицю).

ГАЛЯ. Залицяйтеся до кого хочете, робіть прикажчицею чи панією, а мені... мені гидко, бридко, соромно слухати ваші речі *(Хоче йти).*

ПРИКАЖЧИК *(вдержує її за рукав, співає):*

Дівчино, рибчино,
Кохана моя,
Чого ж ти мене
Та й не злюбила!

ПРІСЬКА *(крадеться тихенько й над самим вухом у прикажчика на ввесь голос):*

Я вас любила і не забуду,
Любила, кохала—любити буду.

(Галя з реготом біжить геть з кону).

—0—

ЯВА 12.

Прикажчик, Пріська, строківці за копицею.

ПРИКАЖЧИК. Тьху! Оглашенна, листопадна, сто куп чортів твоєму батькові!

ПРІСЬКА. Оттакої! Хиба ж то ви, дядечку, не до мене приспівували?

ПРИКАЖЧИК. А! Халера тебе візьми!

ПРІСЬКА. Ще й сердяться! Я думала, що то ви за мною так побиваєтеся, та й хотіла заспокоїти вас... Ну, не клопочіться: я нікому не скажу, ніхто не знатиме про нашу пригоду: а-ні душа, ні лялечка.

ПРИКАЖЧИК. Така ти й язиката!

ПРІСЬКА. Їй-же-Богу, не скажу. Хай я прахом розсиплюся, хай я лусну—не скажу. То ви дядечку, мене не знаєте: я жаліслива, дуже жаліслива... тільки....

ПРИКАЖЧИК. Що там «тільки»?

ПРІСЬКА. Треба, щоб ви зробили те, що я попрохаю. Тоді я в домовину понесу з собою цю новину про вас.

ПРИКАЖЧИК. Що там таке? Може й зроблю.

ПРІСЬКА *(лукаво)*. Щоб ви потанцювали зо мною.

ПРИКАЖЧИК. Божевільна! Хиба я коли танцював?

ПРІСЬКА. А я хиба коли мовчала? Вже ж вам, здається легше потанцювати, ніж мені змовчати. Та воно зовсім не важко танцювати. Ось спробуйте. *(Тягне прикажчика за рукав)*.

ПРИКАЖЧИК. Відчепися, сатано!

ПРІСЬКА. Ось бачте, дядечку, які ви недобрі! Коли так, то й я не хочу мовчати *(На ввесь голос)*. Люди добрі, слухайте сюди... Наш прикажчик, Йосип Іванович...

ПРИКАЖЧИК. Мовчи ти, каторжна...

ПРІСЬКА. Затанцюйте, а ні—так я зразу піду в казарми та роскажу все. Ото буде реготу!.. Нумо, дядечку! *(Тягне за рукав співає)*:

Ой дівчина-горлиця
До козака горнеться,
А козак—як орел,
Як побачив, так і вмер.

Не хочете танцювати? *(На ввесь голос)*. Люди добрі, слухайте сюди. Наш прикажчик...

ПРИКАЖЧИК. Та я не вмію.

ПРІСЬКА. Нічого—навчитеся. Нуте-бо. *(співає)*

Ой дівчина-горлиця...

ПРИКАЖЧИК *(починає перебірать ногами)*.

ПРІСЬКА. Отак би й давно. Хутенько, дядечку, хутенько! «Ой дівчина-горлиця» і т. и.

ПРИКАЖЧИК *(танцює швидче)*.

(За копицею): Ха-ха-ха! тю...у! *(Всі строківці біжать геть з реготом, за ними й Пріська).*

ПРИКАЖЧИК. Призвела, проклята, призвела до сорому!

—o—

ЯВА 13.

Прикажчик сам.

ПРИКАЖЧИК *(стурбовано).* Ну, я ж їй! Призвела, проклята, призвела! Я б тобі давно шлях показав, як би тебе не старшина в хрест уводив! *(Біга по кону).*

—o—

ЯВА 14.

Прикажчик та Опанас.

ОПАНАС *(увіходить тихенько, низенько вклоняється).* Здоровенькі були, Йосипе Івановичу!

ПРИКАЖЧИК. От гаразд, що прийшли. Я хотів сам оце йти до вас—попрохати вас об чімсь.

ОПАНАС. Жартуєте, хай здорові будете, Йосипе Івановичу! Об чім маєте ви прохати таких маленьких людців, як ми? Сами знаєте наші злидні, нашу бідність та недостатки: хлібця—дасть Біг, грошенят і в заводі немає— хиба соломкою або половкою услугувати?

ПРИКАЖЧИК. Не треба мені ні грошей ваших, ні хліба, тим паче прілої полови...

ОПАНАС. То ж то і є! то ж то і є! І я бо кажу: нема чим нам, злидням, вам услугувати... Ось я, не в гнів вам буде, прийшов навмисне щоб поприхати вас....

ПРИКАЖЧИК. Кажіть...

ОПАНАС. Ви старші—за вами річ!

ПРИКАЖЧИК. Ні, кажіть попереду ви.

ОПАНАС. За отаманом перше слово.

ПРИКАЖЧИК. Ви старші на годи.

ОПАНАС. Ваша сила—ваша воля... Рівець хотів попрохати у вас за-для пастівничка: одна одним коровячка, та й то ніде попасти. Свій сінокос, 15 десятинок, під траву запустив, а пастівничка немає.

ПРИКАЖЧИК. Та що ж! Воно можна...

ОПАНАС. Травиці хотів ще попрохати, отієї заводської—настрямочок....

ПРИКАЖЧИК. Бачите, ця трава насіяна на завод, на насіння; пан дуже у ній кохається; одже візьму гріх на душу—дозволю вам трошки укосити. тільки, глядіть, обережно, щоб хто не дізнався.

ОПАНАС. Ні ні, борони Боже! Хиба я людей не знаю? Я вночі, без місяця, у балочці коситиму.

ПРИКАЖЧИК. Оце і все?

ОПАНАС *(кланяється)*. Ще хотів попрохати отієї пшениці «гарнуатки», хоч мисочку на завод.

ПРИКАЖЧИК. Е, ні! Цього не можу—це вже скидається на те, наче я краду. У пана її всього дві четверти....

ОПАНАС. Хай Бог милує—красти! *(Тихо)*. Хиба то ви крали, як собі на насіння у-ночі брали?

ПРИКАЖЧИК. То я в щот жалування: все одно, що купив.

ОПАНАС. А яка зародила! От і вір людям, що з купленого зерна не буде хліба!

ПРИКАЖЧИК. Добре! я вам і пшениці дам.

ОПАНАС. Мірочок зо дві, як буде ваша ласка!

ПРИКАЖЧИК. Хай вже й дві. Приїздіть у-ночі —я вам наберу, а потім, заведено, запишу в щот жалування.

ОПАНАС. Так, так...

ПРИКАЖЧИК. Більш нічого?

ОПАНАС. Ох, Йосипе Івановичу, Йосипе Івановичу! Таки людцям, як ми, і на хрестини треба сорочки прохати, і на труну дощок позичати. Де б то нам при наших злиднях та недостатках та не було об чім прохати!

ПРИКАЖЧИК. Кажіть в один раз.

ОПАНАС. Коли б ваша ласка, Йосипе Івановичу, та зглянулися ви на мене та пособили мені левадку за 700 карбованців у пана купити, то я б вам у ноги поклонився.

ПРИКАЖЧИК. За ту леваду сьогодні Прокіп 1,000 карбонців давав.

ОПАНАС. То що, то що? Ви про Прокопа мовчіть, про мене скажіть—панові грошей треба, от і буде левадка за мною. На 700 якось стягнуся, а більше й шага за душею нема.

ПРИКАЖЧИК. Ну, добре хоч і знаю, що у збанку ваших 2,000 лежить; хоч і знаю, що у вас сім пашених ям з пшеницею,—проте тягтиму за вас руку— умовлю пана віддати вам левадку за 700. Але за все те, що я зроблю для вас, ви мусите завтра взяти вашого сина з їкономії.

ОПАНАС *(перелякано)*. Максима?

ПРИКАЖЧИК. Завтра щоб не було й духу його в їкономії, щоб я його не бачив більш перед своїми очима!

ОПАНАС. Бідна голівонько! Змилуйтеся!.. Куди я його тепер подіну?

ПРИКАЖЧИК. Куди знаєте! Хоч з камінем на шиї в воду, а я його більш не держатиму. Ви не візь-

мете—я, однаково, його прожену, бо я прикажчик, я старший тут в їкономії: кого хочу, того жену з двору.

ОПАНАС. Боже мій, Боже! Це ж він і строк переведе. Сорок карбованців—не сорок копійок!

ПРИКАЖЧИК. Наймете в другу їкономію, то там він може краще робитиме, а тут йому Галька заважає.

ОПАНАС. Галька? ота голодранка? удовина дочка? Хай же він прийде у неділю, я йому покажу, як до злиднів залицятися!

ПРИКАЖЧИК. Як то—у неділю? Завтра я його сам прожену.

ОПАНАС. А! бідна голівонько! Обїсть, чисто обїсть, каторжний хлопець, поки я йому десь місце найду.

ПРИКАЖЧИК. Як знаєте! Коли вам шкода синові шматки хліба, то мені ще шкодніще панської пшениці та левади... На рівець та травицю я теж знайду вдячніщих за вас охотників.

ОПАНАС. Не гнівайтеся, прохаю вас, Йосипе Йвановичу!.. Я візьму його, тільки... *(кланяється)* хай таки він хоч ці чотирі деньки, до неділі, побуде— хоч на поганенькі штаньчата заробить....

ПРИКАЖЧИК. Завтра щоб його не було!

(За коном голос Максима); Гей! куди, булана? Тпрр... гладка!

ПРИКАЖЧИК *(кричить на Максима).* Гей ти! Чого серед ночі людей полохаєш? *(У бік).* Ото з досади гукає так на коней,— досадуй, досадуй: не пособить, бо я таки прикажчик! *(До Опанаса).* Йдіть же до Максима та скажіть йому, щоб завтра прийшов у контору за рощотом.

ОПАНАС *(чухається).* А! бідна голівонько. Добре. Прощайте! Не забудьте ж про левадку!

ПРИКАЖЧИК. Ні, ні...

ОПАНАС *(іде геть)*. Максиме, Максиме! Зажди-но мене!

———0———

ЯВА 15.

Прикажчик сам.

ПРИКАЖЧИК. Тьху!.. Іще наш перший дукар на селі. Обшарпане, обідране, голодне раз-у-раз! І Галя ладна до такого свекоря йти? Що то значить кохання! Так ні ж, ні, моя куріпочко!.. не попущу я тебе загинути! Вирятую тебе, дівонько: не мало, не багацько—прикажчицею тебе зроблю! Тут аби на цю ніч вас розлучити, аби цю ніч як перебути, а ранком аж зашелестить Максим з двору, і дурному коханню твоєму буде кінець. Не дурно я 15 років удовів—не попущу тепер над своїм коханнєм знущатися. Та й те ж подумати: я прикажчик—не аби-що!

———0———

ЯВА 16.

Прикажчик та Пріська.

ПРІСЬКА. Дядечку мій, голубе батечку рідненсенький, золотесенький, кривесенький...

ПРИКАЖЧИК. Чого тобі, оглашена?

ПРІСЬКА. Увольте моє прохання...

ПРИКАЖЧИК. Ізнову щось надумала, неокаяна?

ПРІСЬКА. Мій дядечку, мій братику, мій рідненький...

ПРИКАЖЧИК. Тьху... скажена!

ПРІСЬКА *(лукаво)*. Не забороняйте мені замість Галі пасти!

ПРИКАЖЧИК. Це з якої речі?

ПРІСЬКА. Мій батечку! В неї голівонька болить! Не так голівонька як ніженьки; не так ніженьки як серденько, та все по тому ледачому Максимові!..

ПРИКАЖЧИК. Завтра твоя черга—завтра ти й пастимеш.

ПРІСЬКА. Ну, нехай яка инша дівка замість Галі пасе!

ПРИКАЖЧИК. Не можна.

ПРІСЬКА. Ну, хай Санька.

ПРИКАЖЧИК. Чи тобі позакладало.

ПРІСЬКА. Дядечку, а Варька?

ПРИКАЖЧИК. Пришелепувата! Сказав—ні.

ПРІСЬКА *(швидко)*. Ну Явдоким, ну Степан, ну Іван...

ПРИКАЖЧИК *(перепиняючи річ)*. Сказилася, чи що? Сказав—не можна.

ПРІСЬКА *(лукаво)*. Ну, хай Максим та Галя вкупі пасуть.

ПРИКАЖЧИК *(роспалившись)*. Чи ти відчепишся від мене, причинувата? Як звелів, так і буде: Максим пожене на ставидло, а Галя на лан.

ПРІСЬКА. А ви, дядечку, де будете? Мабуть до Галі поманісеньку пошкандибаєте?

ПРИКАЖЧИК. Мара! чиста мара! чого ти прийшла, чого тобі треба?

ПРІСЬКА. Кликати вас вечеряти, бо тітка вже втретє галушки гріють—чисто на соломаху переварились. Я кажу тітці: підождіть трохи, поки дядько після «горлиці» спочинуть, а вони таки шлють.

ПРИКАЖЧИК. Ач иродова дочка! Ще й глузує! Зажди, зажди, я таки колись тобі пригадаю! *(Йде).*

———0———

ЯВА 17.

Пріська сама.

ПРІСЬКА *(у-слід прикажчикові).* Шкандилюго проклятий, собака руда, потороча, дрантя погане, волюка клапоухий! Бач, що прирозумів: Максима з їкономії вигнати. А Галя дурна, й-же-Богу, дурна! Коли б оце я була на її місці, то я б і до віку не погнала корів,—прикинулася б такою недужою, хоч присвятитись: ухопили б мене і сояшниці, і пропасниця, і пристріт, і насередниця, і крикливіці, і плаксивиці, і всяке горохове лихо.... Стогнала б, кричала, корчилася, до землі припадала б, аж поки всі заснули, а тоді... у! тоді... перекинулася б у пташечку, обернулася б метеликом і полинула б, полетіла серед темної ночі до милого аж на край світу; припала б до його грудей та й зомліла... Ні, не я буду, коли не вирятую Галі! Дарма, що ти, шкандилюго клопоухий, забороняєш—я таки зведу наших голубів до пари.

(за коном). Пріську..у!

ПРІСЬКА. Іду!..у!

———0———

ЯВА 18.

Галя сама.

Ясно світить місяць. Спочатку на кону немає нікого. Праворуч за лаштунками грає сопілка.

ГАЛЯ. Зачула сопілочку, й серце упало. Це Максим грає... Невже Пріська не збрехала, невже він справді надігнав коней аж сюди? Піти хиба? Боюся... боюся,—не дай Боже, Йосип довідається... Він, він, голуб мій, грає... І полинула б, і полетіла б, та боюся: як прожене Йосин з двору, то ні за віщо буде й скрині купити...

МАКСИМ *(співає)*.

Ой, зійди, зійди, ясний місяцю,
Як млиновеє коло,
Ой, вийди, вийди, серце дівчино,
Та промов до мене слово.

ГАЛЯ *(співає)*.

Ох, і рада б я та виходити,
Із тобою говорити.
Так судять-гудять злії люде
Хотять же нас розлучити...

———0———

ЯВА 19.

Максим та Галя.

МАКСИМ. Галю, ти тут? Галочко, ясочко, рибонько! Чи я надіявся, чи я думав, що ти тут! Пріська прибігла до мене, звеліла коней сюди надігнати...

ГАЛЯ. А де ж твої коні тепер?

МАКСИМ. Там десь. Кат їх бери! Хиба я міг біля коней зоставитися, коли зачув твій голос? Хиба я можу думати про коней, гроші, про все на світі, коли ти біля мене? *(Цілує Галю).*

ГАЛЯ. Гляди, мій голубе щоб, бува, до шкоди не дійшов: коні як уберуться в пашню та нароблять шкоди, то Йосип тоді не подарує.

МАКСИМ. Ат! Хай він лусне, самий Йосип! Ти біля мене, твоє серденько бється поруч з моїм, я цілую, милую тебе до-схочу, а там хай Йосип здере завтра з мене не то гроші, а й волосся з голови!..

ГАЛЯ. А батько?

МАКСИМ. Не згадуй мені про батька. З того часу, як я впевнився, що гроші йому миліші за моє щастя—я його більш не поважаю; з того часу, як він заборонив мені сватати тебе, серце моє від його відвернулося, а сьогодні я ледве втерпів, щоб не вилаяти його...

ГАЛЯ. Батька? Боже тебе борони! Максимику, що це ти?

МАКСИМ. Ти знаєш, що він бере мене з їкономії? що він розрізняє нас, веде мене світ-за-очі, аж у другий повіт, аби вволити волю Йосипа?

ГАЛЯ. Ой Боже ж мій, Боже! *(плаче).*

МАКСИМ. Голубонько моя, квіточко! Чи памятатимеш ти мене, чи згадуватимеш мене, безталанного, коли я буду далеко від тебе?

ГАЛЯ. Чи не гріх тобі й питати? Увесь вік буду тебе памятати, у дівках посивію, а не зражу я тебе, мій соколе, мій голубе, ніколи...

(За коном голос Йосипа): Максиме! Максиме! А! бодай ти й без вісти пропав!

ГОЛОС ТЕТЯНИ. І, людочки, рятуйте! Жалуйте мене! *(Тужить).*

(Максим та Галя біжять геть).

ЯВА 20.

Йосип, Опанас, Тетяна, староста, поняті, згодом Галя, Максим, строківці, Пріська.

СТАРОСТА *(до Тетяни)*. Не турбуйтеся, тітко, —шкоду всяк бачить, дві десятини хліба чисто витолочено.

ТЕТЯНА. Людочки мої, сусіди дорогі, не зобидьте нещасну удову одиноку! Це ж увесь мій присівочок, уся моя надія! Ще ж я у гамазей винна, ще ж я й не оплатилася... *(Плаче)*.

ПОНЯТІ. На 50 карбованців, не меньше, шкоди, Йосипе Івановичу! Усі ми бачили, як 40 штук панських коней толочили Тетянине поле. Зробимо завтра протокола—хай пан її заплатить.

ПРИКАЖЧИК. З якої речі панові платити? У пана пастухів повен двір—вони відповідають за шкоду. Цю ніч Максим пас—хай і платить.

ТЕТЯНА. Чим він і заплатить? Людочки ж мої! Дві десятинки хлібця попсовано, витолочено—сама свята земля чорніє... *(Низько кланяється, плаче)*. Згляньтеся хоч на моїх сиріт! Де той Максим 50 карбованців візьме?

ПРИКАЖЧИК. А мені яке діло? Де хоче, там хай і бере!

СТАРОСТА. Кажу вам, тітко, не турбуйтеся: коли Максим і не має чим заплатити, то зате в кишені у старого Опанаса бряжчить добре. Зробимо завтра протокола та й потягнемо з батька усе до копієчки.

ОПАНАС. З мене?.. Людочки, братіки, чи я повинен у цій пригоді? Катуйте його, проклятого, тягніть у холодну, під різки його, каторжного!

ПРИКАЖЧИК. Авже ж так: усипте йому, продовому синові, десятків з пять. За віщо таки батькові одповідати?

ОПАНАС. І де я візьму отаку сумму? 50 карбованців! Лишенько! Згляньтеся таки на мою бідність, на мої злидні та недостатки! 50 карбованців... Ратуйте!

ПОНЯТИЙ. Ось і Максим іде.

ПРИКАЖЧИК *(до Максима)*. Що ти наробив? Де ти був?

МАКСИМ. Там, де тепер немає.

ОПАНАС. Давай, синку, 50 карбованців за спаш, —хоч з душі видери, хоч завісся, а подай.

МАКСИМ. У вас до-ката тих золотих, то й платіть. А я де візьму?

ОПАНАС. О, Господи! Катуйте його, бийте його —я батько, я дозволяю....

СТАРОСТА. І хто б там бився? Заплати за сина та й край.

ОПАНАС. Хоч ріжте, хоч розіпніть,—не дам. Його, шибеника, питайте, з його шкуру деріть.

(Максим шепче щось на вухо старості).

СТАРОСТА. Стійте, братця, годі клопотатися, послухайте мене! *(До Опанаса)* Ти не хочеш, старий, платить за сина 50 карбованців? Не хочеш?

ОПАНАС. Хоч ріжте—не дам! Нема у мене й копійки, й шага за душею!

СТАРОСТА. Коли не маєш чим заплатити, то благословляй сина з Галиною до шлюбу: посвататеся, то Тетяна подарує й шкоду. Чи не так Тетяно?

ГАЛЯ *(падає навколішки перед матір ю)*. Матусенько, нене моя ріднесенька! Ми вам з Максимом відробимо за шкоду!

ТЕТЯНА. Хай вас, дитино моя, Господь благословить!

СТАРОСТА *(до Галі та до Максима)*. Перед батьком мерщій навколюшки! Благословляй, старий, а ні—витягай 50 карбованців з кишені. *(Становить Галю та Максима перед Опанасом)*.

ОПАНАС. 50 карбованців? Господи!.. Благословляю. *(Благословляє Галю та Максима)*.

ПРИКАЖЧИК. Що це таке? Тривайте: я сватаю Галю,—я заплачу...

ГАЛЯ. Нене моя! Людочки! Не хочу, не хочу я за Йосипа! Краще з мосту та в воду.

ЛЮДЕ. Ха-ха-ха! Чуєш Йосипе?

ПРІСЬКА *(до Йосипа)*. Мій дядечку, мій кривесенький! Не вдавайтеся в тугу—я ж біля вас!

ПРИКАЖЧИК *(як пересамовитий)*. Ти ізнову тут, проклята! *(Кидається з ціпком. Пріська реготом ховається за людей. Прикажчик іде геть з кону).*

———0———

ЯВА 21.

Без прикажчика.

ЛЮДЕ СПІВАЮТЬ:

Ой, дуб-дуба, дуба, дуба!
Не далеко вже до шлюба.
Засватались на покосі,
Потанцюємо на росі.
Ой, дуб-дуба, дуба, дуба!
Наша дівка Галя—люба,
А ми—хлопці моторненькі,
Та й до жартів охітненькі.
Ой, дуб-дуба, дуба, дуба!
Панські коні милі-любі:
Двоє стало за сватів,
А останні за дружків.
Ой, дуб-дуба, дуба, дуба!
Що «булана»—мила люба:
Вона стала за світилку—
Підем, хлопці, по горілку.

Танок.

ЗАВІСА.

ПАРТИТУРИ

до українських драматичних творів:

Безталанна, драма в 5 діях 80
Бувальщина, комедія в 1 дії 80
Бурлака, драма в 5 діях 60
Вихованець, комедія в 3 діях 80
Вихрест, драма в 5 діях 80
В неволі темноти, ком. в 3 діях 80
Дай серцю волю, драма в 5 діях $1.25
Душогуби, драма в 5 діях 80
Дячиха, комедія в 4 діях 60
Жидівка вихрестка, драма в 5 діях 80
Запорожський Клад, ком. опе. 3. діях $4.50
За Немань іду, оперета в 4 діях $1.25
Катерина, драма в 4 діях 80
Коханє в мішках, водевіл в 1 дії 30
Мати Наймичка, драма в 4 діях 80
Невольник, драма в 5 діях $1.25
Ой не ходи Гриця та на вечерниці, драма в 5 діях $1.75
Орися, комедія в 4 вія 60
Панна Штукарка, комедія в 3 діях 60
Пімста жидівки, драма в 5 діях $1.25
Повернув ся із Сибіру, драма в 5 діях 80
По ревізії, етюд в 1 дії 50
Пошились у дурні, ком.-опера в 3 діях .. $1.25
Сатана в бочці, комедія в 1 дії 80
Сватанє на вечерницях, водевіль в 1 дії 80
Тарас Бульба, драма в 4 діях 80
Хмара, драма в 5 діях 80
Як ковбаса та чарка, то минесь ся і сварка, водевіль в 1 дії 50

Всі замовленя посилайте на адресу:

UKRAINIAN BOOK STORE

168 EAST 4th ST., NEW YORK, N. Y.